

Budapest Kortárstánc Főiskola

Táncművész BA szak

HOUSE & FOLK

A magyar néptánc és a house tánc összehasonlítása majd
találkozása a kortárstánc világában

SZAKDOLGOZAT

Készítette: Farkas Kámea Dominika

Témavezető: Furulyás Dóra

Budapest, 2020

Tartalomjegyzék

Bevezető	2
Gyökerek	7
A magyar néptánc gyökerei	7
A magyar néptánc: táncformákról, tánc típusokról és táncdialektusokról tömören	7
A house tánc gyökerei	11
A house tánc kialakulása: a jazztől a house táncig	11
Törzs	18
Motívumokat összehasonlító elemzés meghatározott pontok alapján	18
EREDET	20
FORMA	21
MOTÍVUM/MOZGÁS	22
LÜKTETÉS	25
ZENE	26
Virág	28
A legényes és a house tánc találkozása a kortárstánc világában	28
Rooms of Roots	28
Open Act	31
Workshop a Dózsa György Táncművészeti Szakgimnáziumban	35
Termés	38
Konklúzió	38
Források	39
Melléklet	40
Ajánlások	40

Bevezető

„a gyökér kevés, a lomb ezernyi- a gyökér maradandó bár többnyire láthatatlan, a lombozat, amelyet megcsodálunk elhullik és megújhodik.”¹

A kapcsolatom a tánccal igen hamar elkezdődött, mert táncos szülők gyermeke lettem. Ez az egyszerű tény hamar lehetőséget adott arra, hogy a táncban megtapasztalhassam a gyökerek fontosságát és a tánchoz való kötődésem olyan szoros lett, mint a családomhoz. A szüleim urban táncoktatással foglalkoznak a saját tánciskolájukban². Én is ebben a közegben nőttem fel, ezért eredendően meghatározták a mozgáskultúrámat. Az akkoriban tanultak jó másolási készséget, nagy mennyiségű mozgásanyagok gyors és hosszútávú memorizálását, nem mellesleg koordinációs készséget és ritmusérzékletet adott. Az évek múlásával egyre több minden kezdett el foglalkoztatni a tánc területén, mert ez a szoros kapcsolat a családommal és csoportjainkkal bezárt egy körbe, ahonnan kitekinteni vágytam. Technikás táncos akartam lenni. Érdeklődtem a balett iránt, a moderntánc technikák iránt (Limón, Graham). Rengeteg videót néztem a youtube-on és próbáltam lemásolni, de láttam, hogy a forma üres, ezért örültem, amikor bekerülhettem a Dózsa György Táncművészeti Szakgimnáziumba. Ezután öt évig tanulhattam olyan tánctechnikákat napi szinten, amiket szerettem volna. Nem meglepő, hogy ezidőben egyre jobban távolodtam el az urban táncoktól. Minden szinten, a fejemben és a testemben is. Ekkoriban úgy éreztem, hogy sehova sem tartozom. Még nem voltam kortárstáncos és már urban táncos sem. Szorgosan dolgoztam azon, hogy eltávolodjam a gyökereimtől, de visszaemlékezve, a háttérben mindig ott volt gyermekkorom közössége és gondolatvilága, amely biztos pontként támogatóan hatott a fejlődésekre. A szakvizsga után a

¹ Vitányi Iván: *A tánc*, Budapest, Gondolat, 1963. a Krisztina körúti Szabó Ervin könyvtár egyik példányának előlapjára írta, egy bizonyos Szabolcsi Bence. Köszönöm a gondolatot.

² Az első tánciskolát 2000-ben nyitották Pilisvörösváron, a helyi művelődési házban majd 2003-ban Dunakeszin, a VOKE József Attila Művelődési Házban, Rainbow Team Sport Egyesület néven. Ezek az iskoláink a mai napig működnek, ugyanezen a helyszíneken, de már Origo Dance név alatt.

továbbfejlődés lehetőségét a Budapest Kortárstánc Főiskola nyújtotta. Ismét sok új impulzus ért. Tágult a kortárstáncról alkotott kép a szememben és új művészeti mélységek nyíltak meg, mint előadó és alkotó is. Az állandó és vendégtanároknak köszönhetően még kíváncsibb és nyitottabb lettem. Sosem tudhatjuk, miből fogunk igazán tanulni, mitől kaphatunk egy olyan kérdésre választ, amire már évek óta keressük. Történhetnek meglepetések. Főleg ha bizalommal, előítéletek nélkül nyitunk és próbáljuk ki az ismeretlent. Az én esetemben a néptánc volt egy nagy meglepetés. A szakközépiskolai éveim alatt is tanultam valamennyi néptáncot, de nem fogott meg és nem váltott ki belőlem erősebb érdeklődést. Aztán a főiskolán elkezdett tanítani minket Farkas Zoltán Batyu³, aki a maga sajátos és egyedi módján adta át nekünk a magyar néptáncokat. Az első órától kezdve éreztem, hogy van itt valami, ami már ismerős és régi, talán valami, amiről megfeledkeztem. Ma úgy gondolom, ezek voltak azok az érzések, amik anno gyerekkoromban is táncolni hívtak. Fontos pillanat volt, amikor ezzel szembesültem.

Az elmúlt két évben kezdtem el egyre mélyebben boncolgatni a kérdést, hogy milyen különbségek és hasonlóságok vannak a két egymástól távoli kultúra táncai között. A magyar néptánc és house tánc (urban táncok egyik ága) között. Ezután pedig azt, hogy hogyan találkozhatnak ezek a stílusok a kortárstánc módszereinek köszönhetően, főleg improvizációs, kompozíciós feladatok és alkotási majd tanítási folyamatokon keresztül.

Először formai hasonlóságokat fedeztem fel a house tánc és néptánc lépései között. Jellemzően lábon táncolt táncok, ahol a talaj érintése a talpon kívül rendkívül ritka. A mozgások a zene ritmusán keresztül a talp-talaj kapcsolatában tudnak kibontakozni. Először távolról, felszínesen néztem meg a motívumokat és

³ 1956-ban született Nagykanizsán. Táncos, koreográfus. Szakmai tanulmányait az Állami Balett Intézet néptánc tagozatán fejezte be 1975-ben. Az órákon a Kárpát-medencei népek táncainak mozgás- és ritmus-világát fedezi fel a diákokkal. Farkas Zoltán Batyu (honlap bejegyzés) <http://tanc.org.hu/wp/?p=8724&preview=true> (U.m.: 2020.05.05)

itt sok átfedést láttam a két tánc között, mert az apró részletekre még nem figyeltem föl. Ebből a felszínes szemszögből láthattam akár pontosan megegyező lépéskombinációkat is mind a két műfajban. Aztán egyre jobban közelítettem és megláttam megannyi részletet. Észrevettem különbségeket az attitűdben, a testtartásban és a test lüktetésében. Fontossá vált a szememben a testsúllyal való játék, hogy egy lábon vagy két lábon van a súly, a talp mely részére mennyi súlyt teszünk és ezek között hogyan helyezük át a testsúlyunkat, lépésen, csúsztatáson, gördülésen, ugráson vagy ejtésen keresztül.

Ezeknek a táncoknak szerves eleme a zene, mert gyökerestül meghatározza a tánc milyenségét és megtölti tartalommal a jelenlétünket. Érzékelhetővé teszi a testtartást, megadja az időnkét, a tempó gyorsaságát vagy lassúságát.

A house táncban a lüktetések kihatnak és játszanak az egész testtel, a mozdulatok mélyebben „ülnek” és szélesebbek. Jellemző a vízszintes játék a törzsben. Ezzel szemben a néptánc testtartása általában feszesebb és a függőleges lüktetés a hangsúlyosabb. Az én tapasztalatom az, hogy a népzene sokrétűsége és bonyolultsága megkívánja ezt a feszes testtartást, hogy lépést tudjunk tartani, míg a house zenék egyszerűbb felépítése könnyen teret ad a nagyobb elmozdulásokra.

Így jutottam arra, hogy a house táncból tanult lüktetésekkel tovább vihetem az eredeti néptánc formát. Majd pedig ha társítom a különböző néptáncból jövő ritmikákat és a house-ban nem előforduló minőségeket, akkor újdonságok szülehetnek. Ezek után a munkafolyamatban itt lépnek színre a kortárstáncból ismert kreatív módszertanok, amik segítenek válaszolni kérdésekre, úgymint: hogyan vázolk fel egy projektet? Hogyan építem fel a próbafolyamatot? Milyen formába öntve fogalmazom meg a célokat a projekten keresztül?

Érdekes módon el kellett jutnom a folyamat e pontjához, hogy elkezdjek ténylegesen visszaátni a táncok múltjába. Ezen belül fontosnak találtam, hogy megértsem azt, hogy mind a két táncstílus az emberek között kezdődött el. A

táncok minőségét merőben meghatározta az, hogy hogyan alakultak, csiszolódtak és változtak az emberekre ható megannyi különböző külső hatás (pl. környező városok, falvak tánca, történelmi események, politika. stb.) és emberek sokféleségének köszönhetően, amik lenyomatot hagytak a táncokban. Innen nézve van hova visszanyúlni és esélyünk van messzebbre vinni az eredeti elképzelést. Új értelmezéseket találhatunk akár a néptánc vagy a house tánc napjainkban betöltött szerepére is. Sokan foglalkoztatottak mind a két műfajban, ezért fontosnak érzem, hogy a táncok minősége ne fakuljon. Úgy látom, hogy a mai világban a gyorsan és szabadon áramlik információ, aminek számos pozitív hatása lehet, de oda kell figyelni, mi és ki a hiteles forrás. Kutatni, menni és érdeklődni kell utána. Szeretném hangsúlyozni, hogy a szakmában tanuló diákoknak tisztában kéne lenniük azzal, hogy amiket tanulnak, azok honnan jönnek. Ezután, hogy ki mit vesz ki a tudásból, az a maga döntése. Kíváncsinak lenni és annak maradni nem mindig könnyű, de én is, mint diák, kutatva a témakörben, a munkafolyamattal egy még mélyebb kötődés alakult ki, és egy már-már gyermeki táncszeretet nyílt ki bennem újra. Legyen akármilyen is a kedvem vagy fizikai állapotom, ez egy olyan kutatássá forrt ki bennem, ami bármikor táncolni vagy alkotni hív. Kutatásaimat és tapasztalataimat részletesebben kifejtem a szakdolgozatom adott pontján.

Szakdolgozatomban először ismertetem a magyar néptánc és house tánc eredetét tömören és érthetően. A részletes összehasonlításon keresztül rámutatok a különbségeket és hasonlóságokat. A célom, hogy kutatásaim bemutatásával megmutassak pár lehetőséget az ötvözésre a kortárstánc keretein belül. A fúzióval minőségi mélységeket kiaknázva láthatjuk meg az újítás lehetőségét, majd valósul meg újra és újra a mindenkor emberének különböző értelmezéseinek köszönhetően.

„THERE IS NOTHING NEW UNDER THE SUN.”⁴

⁴ Így szólt Frankie Manning, az új táncstílusok sorozatos megjelenéséről.
Moncelli „ill Kozby” Duren: *Everything remains raw*, e.MD Films, 0:37:58,
<https://hu.pinterest.com/pin/192810427776331740/> (U.m.: 2020.05.06)

Frankie Manning (élt: 1914.05.26-2009.04.27): amerikai jazz táncos és koreográfus, a Lindy Hop táncstílus „nagykövete”.

Gyökerek

A magyar néptánc gyökerei

A magyar néptánc: táncformákról, tánc típusokról és táncdialektusokról tömören

„Mi, magyarok elmondhatjuk magunkról, hogy táncra termett nép vagyunk.”⁵

Elsősorban, szeretném elmondani, hogy miért a néptánc az első fejezet, mert, ha tanulmányaim útját venném alapul, akkor a house tánccal kezdeném szakdolgozatom elemzését. Azonban az történt, hogy a rendszeres néptánc óráknak köszönhetően erősebb és pozitívabb lett bennem az a gondolat, hogy magyar vagyok, mert büszke vagyok kultúránk táncaira. Ebből kifolyólag azt tartom helyénvalónak, ha ezzel kezdem tézisémet boncolgatását.

A leíráshoz Martin György gyűjtéséből készült *A magyar nép táncai*⁶ című könyv és a Pálfy Gyula féle *Néptánc kislexikon*⁷ szolgált alapul, amit közre fognak a néptánc órán hallottak és nem utolsó sorban a saját tapasztalataim.

A magyar néptáncokat az eddigi kutatások szerint a késő középkorig tudjuk visszavezetni és a földrajzi elhelyezkedés, az adott helyen élő mindenkor emberei, a népek és a rájuk ható aktuális külső befolyásoló tényezők befolyásolták tánc típusaink alakulását. Ennek ábrázolásához háromféle szemszögből fogom csoportosítani a néptáncainkat: forma, idő és tér alapján.

⁵ Vályi Rózsai: *A táncművészet története*, Budapest, Zeneműkiadó, 1969, 8.

⁶ Martin György: *A magyar nép táncai*, Corvina kiadó, 1974.

⁷ Pálfy Gyula: *Néptánc kislexikon*, Budapest, Planétás kiadó, 1997.

Forma:

A táncokat egyszerűen jellemezhetjük táncforma szerint. Táncforma alatt azt értem, hogy hányan és milyen formában táncolják az adott táncot. Például szóló, páros, hármas, négyes, kis-és nagycsoportos, lánc- vagy körtáncok.

Idő:

Időben két fő csoportra lehet osztani. A 19. század előtti és utáni táncok azaz a régi és az új stílusú táncok.⁸ A régi stílusú táncokról kevés a hiteles forrás. A táncok pontos formáiról és mozgáskészletéről csekély információnk van. De összefoglalóan a Kárpát-medence népeinél népszerűek voltak a fegyver- és férfitáncok ebben az időben, míg a balkáni, nyugat-európai táncrégióban a (reneszánszkor előtt kialakult) ugrós-páros táncok jellemzőek, illetve tőlünk keletebbre a lánc- és körtáncok, míg itt Kelet-Közép-Európában a szóló- és párostáncok rögtönzött formája maradt fenn. A régítípusú táncok kísérőzenéje jellemzően 2/4-es ütembeosztású, 80-120-as metronómszámú tempójú és nyolcados alapritmusú.

Történeti feljegyzések alapján a 18. század közepétől a magyar táncgyomány részben átalakult a külső és belső határok miatt, majd a kornak megfelelő új táncréteg fejlődött ki. Ezt követően a 19. századtól megfigyelhetjük az új stílusú, új magyar táncdivatok gyors és széleskörű terjedését. Ennek oka többek között az akkoriban ható integráló tényezők és az egységes nemzeti kultúra megteremtésének törekvései. Az új stílusú táncok a régi fejlettebb tánc típusokhoz képest nem mindig érik el azt a formai gazdagságot és szerkezeti tömörséget. Az újabb tánczenék jellemzően 4/4-es ütemű, 120-160 metronómszámú, lassú táncok, mint például a verbunk és a lassú csárdás. Ennek köszönhetően a mozgások szélesebbek a régebbi táncokhoz képest. Az új táncfajták inkább a

⁸ Martin György: *A magyar nép táncai*, Corvina kiadó, 1974, 16. és 36.

közép- és nyugat-európai tánckészlethez kötődnek, mint a dél- és kelet-európaihoz.

Tér:

Ha térbeli, vagyis földrajzi elhelyezkedés szerint csoportosítom a magyar néptáncokat, akkor beszélhetünk a táncdialektusokról. A népi kultúra tagoltságát is befolyásolta egyes táncdialektushoz tartozó népek történelmi és társadalmi fejlődése. A táncok eltéréseit megfigyelve, akár néptáncaink történeti alakulásának folyamatára is következtethetünk. A magyar népterület táncai három nagy egységre oszlanak: nyugati vagy dunai táncdialektus, közép vagy tiszai táncdialektus, keleti vagy erdélyi táncdialektus.⁹ A fejezet végén egy ábrán is megtekinthetjük, hogy hogyan helyezkednek el és milyen tájegységek tartoznak az egyes táncdialektusokhoz.

A nyugati vagy dunai táncdialektushoz tartozik a Dunántúl, a Felföld nyugati fele, a Duna-Tisza köze nyugati része és a szlavóniai magyar népsziget.

A közép vagy tiszai táncdialektus az Alföldet és a Felföld keleti felét foglalja magába.

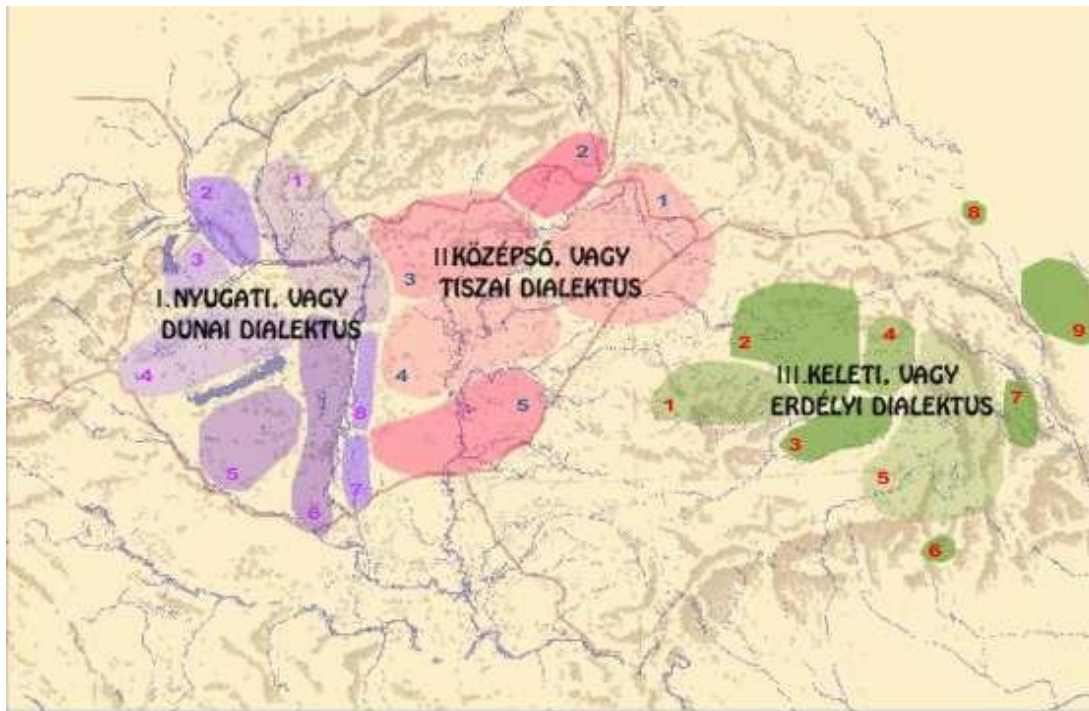
A keleti vagy erdélyi táncdialektus pedig értelemszerűen Erdély területén figyelhető meg, ami a tánckincs történelmi múltja és fejlődése szempontjából a legjelentősebb terület.

Szakedolgozatomban a kalotaszegi legényes¹⁰ motívumokat fogom részletesen elemezni, mert néptánc óráinkon ebből a tánc típusból szerezhettem a legtöbb tapasztalatot. A kalotaszegi legényes formáját nézve egy szóló táncforma. Egy kifejezetten férfiak által táncolt tánc. Időbeli elhelyezkedés szerint, a 19. század

⁹ Martin György: *A magyar nép táncai*, Corvina kiadó, 1974, 43.

¹⁰ Kalotaszegi legényes tánc videók. Lásd 4. és 5.sz. melléklet.

előtti régi típusú táncok közé tartozik. Származási helyét tekintve pedig a keleti vagy erdélyi táncdialektusok csoportját gazdagítja.

I. NYUGATI, VAGY DUNAI

1. Északnyugati dialektusterület
2. Csallóköz, Szigetköz
3. Rábaköz
4. Nyugat- és Közép-Dunántúl
5. Dél-Dunántúl
6. Kelet-Dunántúl
7. Kalocsa vidék
8. Kiskunság, Solt és Tápó vidék

II. KÖZÉPSŐ, VAGY TISZAI

1. Felső-Tisza-vidék
2. Északkeleti Felvidék
3. Keleti palócok és matyók
4. Nagykunság, Jászság
5. Dél-Alföld, Alsó-Tisza-vidék

III. KELETI, VAGY ERDÉLYI

1. Kalotaszeg
2. Mezőség
3. Maros-Küküllő-vidék
4. Marosszék
5. Székelység
6. Barcaság, hétfalusi csángók
7. Gyimesi csángók
8. Bukovinai székelység
9. Moldvai csángók

11

Az ábrán zöld színnel jelölik a keleti vagy erdélyi táncdialektust, ezen belül pedig a kalotaszegi legényes az 1-es számmal jelölt területről, Kalotaszegről ered.

¹¹Sulinet Portál, Tudásbázis: *A magyar táncdialektusok* (képbejegyzés), <https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/tanc-es-drama/a-magyar-nep-tanchagyomanya/magyar-tancdialektusok/a-magyar-tancdialektusok-bevezeto> (U.m.:2020.05.05)

A house tánc gyökerei

A house tánc kialakulása: a jazztól a house táncig

„Movement and music. It’s a spiritual thing.”¹²

A house tánc az urban táncok egyik ága. Az urban dance egy gyűjtőnév, amibe több táncstílus is tartozik. Az urban táncok az afrikai kultúrából erednek. Megtévesztő lehet azok számára, akik nem jártasok ezekben a táncstílusokban, mert találkozhatunk a streetdance, all style vagy csak egyszerűen hip-hop tánc kifejezéssel is. Az érthetőség kedvéért továbbra is az urban tánc kifejezést fogom használni, egyrészt azért, mert nem minden tánc kizárólag az utcán kezdődött (mint például a house is klubokban született), ezért a streetdance szó zavart kelthet. Másrészt az „urban” angol szó jelentése magyarul „városi” és az egyes stílusok esetében meghatározó, hogy melyik tánc melyik városból indult el.

Az *Everything remains raw* című dokumentumfilm és a saját magam gyűjtötte információk alapján egy kronológiailag átlátható képet szeretnék festeni az urban táncok kialakulásáról. A leírásban folyamatosan ki fogok emelni részeket, amik összevethetők a forma, idő és tér szempontok szerint, ahogy azt a néptáncnál is használtam. Mielőtt részletekbe mélyednék, átfogóan el is helyezném az urban táncokat ebben a szempont rendszerben.

-Forma: Az afrikai kultúrából eredeztethető táncformák.

-Idő: Az 1920-as évektől a napjainkig.

-Tér: A táncok kialakulásának központja Amerika.

¹² Moncelli „Ill Kozby” Duren: *Everything remains raw*, e.MD Films, 0:01:01.
<https://hu.pinterest.com/pin/192810427776331740/> (U.m.: 2020.05.06) Rennie Harris.

Áttekintő táblázat a táncstílusokról, amiket leírásomban érinteni fogok:

Idő	Forma	Tér
1920-30-évek	Jazz tánc	Amerika, nyugati part (utcák, iskolák, stúdiók, klubbok))
1930-40-es évek	Sztepp tánc	
1950-60-as évek	funk	
	hip-hop, break	Amerika, keleti part, (South Bronx)
1960-70-es évek	locking, waacking, popping	Amerika, nyugati és keleti part is. (tévéműsorok)
1970-80-as évek	HOUSE	New York és Chicago (klubbok)

Az 1920-30-as évek:

Ahhoz hogy, az urban táncokat jobban megértsük egészen a jazz tánctól érdemes figyelemmel kísérni a kor Amerikájának közösségi táncait, mivel ezeknek a táncoknak a lenyomatait a mai napig megfigyelhetők a house táncban is.

Nem sokkal a jazz tánc kialakulása előtt, az 1920-as évek Amerikájában, a tánciskolákban javarészt a gazdag családban élő gyerekek tanulhattak, míg a szegény gyerekek az utcán táncoltak. Az emberek körében népszerű táncok voltak ekkoriban: Suzie Q, Charleston, The Apple Jack, Lindy Hop.

Az 1930-70-es évek:

Ahogy eljutunk a 30-as 40-es évekhez, a jazz sztepp táncosok jelentősen inspirálódtak a fekete közösségek táncaiból.¹³

¹³ Úgy, mint Charlie Atkins, aki a koreográfusa volt a következőknek: *The Supreme, The Temptations, Gladys Knight and the Pips, Smokey Robins, and the Mircales.*

Az 50-es 60-as évektől pontosan a latin-afro táncokból merítve formálták¹⁴ stílusukat, ami a későbbiekben meghatározta feltörekvő funk és hip-hop generációk alakulását. Olyannyira hogy James Brown 1965-ben bemutatta a brand new funk-ot és 1970-től pedig New Yorkban, ebből az új funk-ból nőtte ki magát a hip-hop.

A Soul Train nevezetű tévé műsorban¹⁵ számos új stílus jelenhetett meg és vált hirtelen népszerűvé a készülékeknek köszönhetően. Az első ilyen táncstílus, ami itt született meg az, az úgy nevezett locking, amit Don „Campbellock” Campbell¹⁶ alkotott meg. Ugyanebben a műsorban láthattuk először a „robot” vagyis a breakdown mozdulatok megjelenését és a waacking stílus kezdetleges formáit is. Nem utolsó sorban, az ekkoriban feltörekvő stílusok közé tartozott még a popping, amit 1975-től elkezdtek keverni a locking-al, így megjelent a popping-locking is.¹⁷

Az eddigi események főleg a nyugati partról indultak, de ezzel párhuzamosan a keleti parton, pontosan South Bronxban az 1960-as és 70-es évek között megszületett a hip-hop. South Bronx a mai napig a hip-hop kultúra egyik legjelentősebb központja. A táncok, amiket már említettem, úgymint a Charlestone vagy Apple Jack, megfigyelhetők a break táncban jellemző toprock variációkban. A break tánc ismérveként fejlődésnek indultak a különböző virtuóz mozgások és trükkök, amik formailag feszegetik a test fizikai határait. A break táncal fokozódott a megosztó körök, az úgynevezett cypher-ek jelentősége és a párbaj helyzetek, vagyis a battle, amely fogalom egybefonódott a hip-hop táncról alkotott általános képpel.

¹⁴ Charlie Atkins, Jackie Wilson és James Brown.

¹⁵ De még sok másik műsorban is: *The Tonight Show*, *The Carol Burnette Show*, *What's Happening*, *Saturday Night Live*, *The Dick Van Dyke Show*

¹⁶ Campbell táncsoportja volt a *The Lockers*. Ők voltak az első streetdance csapat, akik felléptek a 18. Grammy díjátadón.

¹⁷ Az új stílus egy új táncsappal érkezett, a *The Electric Boogaloo Lockers*, akiket a *The Lockers* csapat munkássága erősen inspirált. Továbbá ennek a csapatnak a tagjai tanították Michael Jacksont, és táncoltak mögötte éveken keresztül.

Az 1970-80-as évek

1977-1988 között megszületett a house, mint újabb táncstílus. Kialakulásának helyszínei a New Yorkban nyíló új klubok¹⁸, úgy, mint a Paradise Garage, The Gallery, Club Shelter, Red Zone vagy a Hot House. A másik fontos helyszín Chicago, és az ottani Warehouse nevezetű szórakozóhely. A house táncnak, ezek a klubok voltak a központi helyszínei, ahol jellemzően sokféle ember találkozhatott, ami azt is jelentette, hogy sok különböző táncstílusokat képviselő ember táncolt együtt rendszeresen. Ezek a táncosok mondhatni „bedobták” a kör közepébe azt, amijük volt és elindult egy természetes keveredés, összeolvadás a stílusok között. A szeptéptáncról a break-en át akár a balettig előfordulhatott bármi a tánctéren. Ezt a szerteágazó folyamatot terelte egy mederbe a zene, a keverőpult mögött álló Dj-ék munkássága és merész újításaik. House zenei műfajban úttörőnek számít Dj Frankie Knuckles (Chicagóban), a Warehouse-ban indította el az új stílus alapjait. New Yorkban pedig Lerry Levans volt az újító figura, aki a The Gallery-ben és a Paradise Garage-ban próbálta ki újdonságait. Nem mellesleg közös munkában is volt részük.¹⁹

Szemponatok, amik hatással voltak a house táncra is

Iskola vagy utca? Stúdió vagy klub?

A tér, ahol elkezdtek táncolni, meghatározta táncuk milyenségét. Az iskolába járók számolás alapján tudták megtanulni a táncokat, hiszen ott volt a tanár, aki megmutatta hogyan „kellene” táncolni, azokat táncokat amik alapvetően az utcán és a klubokban jelentek meg. Az utcán lehet nem tudták pontosan mit csináltak, de táncoltak. Az iskolában nem lehet átadni azt, amit maga a közösségi tér adottságai adhatnak a tánchoz (a tér tulajdonságai, az ott lévő emberek, a zene de akár a napszak is meghatározó lehet). Ezeket a befolyásoló tényezőket egy

¹⁸ A Stúdió 54 nevezetű híres szórakozóhely 1980-as bezárása után sok új klub nyílt meg.

¹⁹ A kronológiai áttekintőt Moncell 'ill Kozby' Duren: *Everything remains raw*, e.MD Films, <https://hu.pinterest.com/pin/192810427776331740/> (U.m.: 2020.05.06) dokumentumfilm alapján készítettem.

stúdióban nem lehet reprodukálni, pedig igazándiból ezeknek a táncoknak az esszenciája ott leledzik.

A stúdió vagy klub változatok hatásai a tánc formáira

Az 1920-30-as években népszerű táncoknak, mint például a Charlestone-nak, Lindy hop-nak és Suzie Q-nak is megvolt a maga stúdió és klub verziójuk. Ahol a stúdió verzióban egy visszafogottabb és elegánsabb kivitelezést láthatunk, míg a club verzió egy ösztönösebb és felszabadultabb állapotot fejez ki. Az, hogy ezek a táncok több helyen is elterjedtek, azt eredményezte, hogy egyre több emberhez juthatott el. Ennek az árnyoldala pedig az, hogy így könnyebben hígulhatott fel a táncok minősége.

A zene és a közösségi tér jelentősége:

A jazz zenében az improvizáció meghatározó elem volt. Ez természetesen hatással volt a jazz táncra is, mivel a zene és tánc között szoros kapcsolat alakult ki. A zene, akár egy láthatatlan karmester, összekapcsolta az embereket a közösségi térben (a hely, ahol az emberek együtt táncolhattak). A tánc térben is egyre nagyobb teret kapott az improvizáció, így a közösség tudásából megszülető egyéni ötletek, idővel beleolvadhattak az egészbe. Ez a folyamat segítette, hogy körforgásszerűen, mindig megújulhassanak a táncok és aztán egészen önálló táncstílusként is megállják a helyüket.

Intellektus és érzelmek jelentősége az urban táncokban:

Számos alkalommal ütköztem abba az állításba, hogy az urban táncosok nem okosak. Ez egy érzékeny téma, de én merem azt állítani, hogy nem tudnak kevesebbet azok, akik az utcán vagy klubokban tanulnak táncolni, hanem egy

másfajta, szavakban kevésbé kifejezhető tudásuk van.²⁰ Ők az érzésből táncolnak. Mit értek érzés alatt? Ebben az esetben a zene és az egyén között kialakuló kapcsolatból, és a közösség és egyén között létrejövő kölcsönhatásból fakadó belső érzelmi élményt. Rennie Harris, urban táncos nyers megfogalmazása szerint: „Mi azért táncolunk, mert dühösek vagyunk. Nekünk nem kell ezen gondolkozni, de ez nem azt jelenti, hogy nem vagyunk intelligensek.”²¹ A saját véleményem az, hogy nem minden urban tánc jön kizárólag dühből,²² de mindenképpen egy erős érzelmi állapotból fakadnak. Merészen azt merem mondani, hogy ezért is lenne nehéz nagyon pontosan behatárolni és lekötni technikailag ezeket a stílusokat, mert az érzés, az érzelem az egy alappillére. Ezek a szavak pedig érzékeny, szélsőséges és változékony tartalommal bírnak, ami mindenki számára más és mást takar.²³

Tanulási folyamatok

Érdeemesnek tartom végig gondolni azt is, hogy az utcán vagy a klubokban szabadon dönthetsz arról, hogy szeretnél-e táncolni vagy sem, azaz egy őszinte érdeklődésnek kell megjelennie a tánc iránt, ha tanulni akarsz valamit. Egy erős, belső indíttatás indít útnak. Ez az indok pedig lehet személyes, ami egyedivé teheti az egyén táncát is. Nincs ott a tanár, aki beszámolna, és azt mondaná, hogy 5,6,7 és. Nincs ott senki, aki teljesítendő mintákat állítana a tanuló elé, így nincsenek elvárások, amiknek meg kéne felelni. Ezáltal több belső tér maradhat a tánc élményének megélésére. Személy szerint, én a mai napig küzdök a tényezőkkel, amik az iskolában való tanulásból maradtak bennem és hiszem, hogy

Például a reneszánsz báltermi táncok geometriai alakzatokra épültek. A táncok rendezettsége kifejezte az intellektusukat és intelligenciájukat fejezte ki.²⁰

²¹ Moncelli „Ill Kozby” Durden: *Everything remains raw*, e.MD Films, 0:09:14.
<https://hu.pinterest.com/pin/192810427776331740/> (U.m.: 2020.05.06)

²² Például a crump stílus, ami a 2000-es évektől lett elterjedt, a tánc stílusa kifejezetten a dühből ered.

²³ „Az a tény, hogy a táncművészet eszköze, maga az emberi test, biológiailag és antropológiailag a történeti időkben alig változott, arra indítja az ösztönösség híveit, hogy makacsul tagadják a tudatosodás fontosságát, miközben a tudományos tánc kutatásnak a hagyományos és fejlettebb tudományok göggjével, és előítéleteivel kell örökösösen küszködni. Ezek mögött az ellentétes nézetek között valójában az ösztönösség és tudatosság, gyakorlat és elmélet, művészet és tudomány egészen soha fel nem oldható ellentéte rejlik.” Vályi Rózsi *A táncművészet története*, Budapest, Zeneműkiadó, 1969, 8.

nem vagyok ezzel egyedül. Természetesen a tánciskoláknak számos pozitív oldala is van, de jelen esetben arra szeretnék rámutatni, hogy mi az, amit nem lehet teljes mértékben ott elsajátítani, mert ez visz közelebb az urban táncok megértéséhez. A stúdiókon kívül, egy önállóbb tanulási folyamat zajlott le, ahol a tánc érzete volt az első és nem a formája, míg az iskolában a formától és technikai dolgokból kiindulva, jó esetben eljutottak a tapasztalati tudáshoz. Ezért a két ellentétes irányú tanulási folyamat miatt is fordulhatott elő, hogy egy tánc hiába létezett ugyanazon a néven mégis különböző variációi voltak az iskolában és stúdiókban vagy az utcán és a klubokban. Howard „Sandman” Sims szavait idézve: „Az ahogy táncoltunk különbözött. Mint a nappal és az éjszaka.”²⁴

Összefoglalva

A house tánc, egy az 1920-tól sorra megjelenő táncok sokaságából kialakult táncstílus, aminek ma már kiforrt stílusjegyei vannak, és önálló táncstílusként létezik az urban táncok halmazán belül. A house tánc önmagában hordozza, a fent említett szempontok tartalmát. Igaz, hogy főleg a jazz korszakon keresztül fejttem ki a stúdió és klub közeg jelentőségét, a zene-tér-emberek közötti kapcsolatot, a tudáséhséget vagy az érzelmek hatását a táncra, viszont ezek szempontok a mai napig érvényesek a house táncra is.

²⁴ „The way of our dancing was different. Like day and night.”, Moncelli”ill Kozby” Duren: *Everything remains raw*, e.MD Films,0:03:10. <https://hu.pinterest.com/pin/192810427776331740/> (U.m.: 2020.05.06)

Törzs

Motívumokat összehasonlító elemzés meghatározott pontok alapján

Ebben a fejezetben kifejezetten a kalotaszegi legényes táncot fogom összehasonlítani a house táncsal, hogy részletesebb elemzésen keresztül, konkrét hasonlóságokra és különbségekre mutathassak rá. Az összehasonlítás előtt szeretném pár szó jelentését előre tisztázni, hogy mikor, hol, mit értek alatta, mert léteznek ezekre a fogalmakra más meghatározások is. Ezeket a meghatározásokat javarészt az én tanulmányaim és gyakorlásaim alatt tapasztalt jelenségek alapján fogom leírni, de egyértelműen vannak benne Farkas Zoltán Battyutól számos alkalommal hallott gondolatok (a néptánc részben) és Jardy Santiago²⁵-é (a house részben), aki sok hasznos információt és véleményt osztott meg velem távolból is.

Motívum:

Egy adott egységnyi mozgássor (rövid és tömör), amiből saját változatokat építhetünk, viszont a motívum jellegzetességei keretként szolgálnak az újra alkotásban. A néptánc oldalon megmaradok a motívum kifejezésnél, de a house-nál jobb szeretem a lépés vagy mozgás szavakat használni vagy pedig fordítás nélkül az angol step szót (pl. Loose Step). De ezeknek a szavaknak az értelme ebben az esetben meg fog egyezni a motívum szóval.

Lüktetés:

„Tedd a kezedet a mellkasodra és adj ki magas és mély hangokat. Fogd meg a partnered hátát miközben énekel. Vagy tedd a kezedet egy hangfal mélysugárzója elé. Mit érzel? Mit tapasztalsz? Ugye rezeg.”²⁶

A fenti idézet Angelus Iván *Táncoskönyvéből* van, mert egy nagyon fontos szót használ benne: REZEG. A zene miatt érzékelhető belső rezgést terjesszük ki az egész testbe, és használjuk alaplüktetésként táncunkban. A néptáncban és a house táncban is az adott motívum/mozgás jellegzetes repetitív, folyamatos pulzálásaként is nézhetjük. Képletesen azt mondanám, hogy, a lüktetés a motívum motorja és lelke. Ez a lüktetés kétségtelenül mindig az adott zenével harmóniában, a ritmusát és milyenségét reprezentálva épül ki. Személyes tapasztalatom az, hogy

²⁵ Lásd 6. és 7.sz. melléklet.

²⁶ Angelus Iván: *Táncoskönyv*, Budapest, Magánkiadás, 1998, 109.

a szegycsontom alatt szinte a gyomrom tájékán érzékelhető és onnan indul kifelé a pulzálás, míg az egész test részese nem lesz a folyamatnak. Meg szeretnék különböztetni két fajta lüktetést. Egyik a vertikális, azaz a fel-le irányú lüktetés. Itt alig mozdulunk ki a függőleges tengelyünkből. A másik esetben az erre erőlegesen megfigyelhető, vízszintes lüktetésről beszélek, amikor oldal irányban mozdul el a test vagy testrész, mert itt jellemző lehet az izoláció is. Ezutóbbi főleg a house táncban jellemző, de az egyensúly megtartása és a testsúly áthelyezése érdekében mindkét táncban megfigyelhető különböző arányokban és irányokban.

Groove:

A Groove fogalmát Jardy Santiago elméletére²⁷ szeretném alapozni, mert hozzám ez áll a legközelebb. A Groove elsősorban a zene ritmusát fejezi ki. Végig vezetni vagy „keresztülérezni” a zene ritmusát a mozdulaton keresztül. Mit takar ez? Nem találtam teljesen pontos választ erre. De irányelveket igen. A Groove is egyfajta lüktetés, ahol a zenével való szoros kapcsolat és az érzések amit a zene vált ki belőlünk több teret kap mozgásban. A groove alapvetően közösségi szinten jelenik meg, amikor tömegek táncolnak együtt közösen, egy zenére. House táncosok, többek között Jardy is azt vallja, hogy ez nem valami, amit le lehet csak másolni. Az esszenciája az élményben rejlik. Tapasztalat után viszont ezt a tudást magunkkal vihetjük és bele építhetjük saját táncunkban. Tehát egyéni szinten is megszülethet. Az én személyes tapasztalatom még, hogy sokszor, sokféle stílusú és ritmusú zenét kellett hallgatnom, olyan improvizációkban ahol teljesen alárendeltem magam a zenének és ritmusának.

Nem csak a house tánc használja a Groove jelenségét. Megfigyelhetjük más táncstílusoknál is. Például a locking, a break vagy a crump is használ saját Groove-ot, ellenben a popping és a ballet nem. Ezek alapján úgy látom, hogy a néptáncoknak is megvan a sajátos Groove-ja, de magyarul természetesen nem használjuk ezt a kifejezést, inkább térdhasználatról vagy rugózásról hallhatunk.

Az összehasonlításban minden egyes szempont részletes elemzése után látható lesz egy tömör összegzés, ami segíthet a végén a konklúzió megértésében ezért itt olyan különbségeket és hasonlóságokat fogok kiemelni, amiket a végkifejlet szempontjából hasznosnak tartok.

²⁷ Jardy Santiago: *House Dance Tutorial-Theory: Groove*, 2012. máj. 23, <https://www.youtube.com/watch?v=eMJZknvRkqk&t=480s> (U.m.: 2020.05.05)

EREDET:

Kalotaszegi legényes:

A legényes az erdélyi magyarság nem székely népcsoportjai körében (Kalotaszeg, Mezőség és Középső-Maros-vidék) vidékenként más néven élő fejlett férfi tánc típus.²⁸ Kalotaszeg a jelenlegi Románia egyik tájegysége és a közép-kelet-európai táncdialektus legvirtuózabb, leggazdagabb formakincsű tánc típusa. A régi erdélyi magyar néphagyományok őrzői. A táncalkalmak főleg az emberélet fordulóihoz és részben az év jeles napjaihoz fűződtek.

House:

A house tánc az Egyesült Államokból ered. Kialakulásának két fő helyszíne New York és Chicago. Ezekben a városokban megjelenő új underground klubok, úgy, mint, a Paradise Garage és a Warehouse, sok és sokféle ember által rendszeresen látogatott szórakozóhelyek voltak. Hogy milyen táncok is találkozhattak itt? Jelentős volt a jazz, sztepp, jazz-balett, funk, popping, locking, waacking, break, hip-hop táncok találkozási pontja. Ezekben a klubokban elsők között volt elfogadott a meleg kultúra. Tánc szempontjából ennek hatása főleg a waacking stíluson keresztül mutatkozott meg a tánctéren. A közösségekben szoros összetartás, mármár családi támogatás jött létre. Az idő múlásával pár év alatt az emberek önálló műfajjává „táncolták ki” a house táncot és sajátos technikai jellemzők körvonalazódtak ki.

Hasonlóságok:

Emberi közösségek összejövetelkor kialakuló, természetes úton fejlődő táncok. Jellemzően szórakozás vagy ünneplés alkalmával gyűltek össze táncolni.

A közösség és az egyén között szimbiózishoz hasonló fejlődési kör alakult ki. Nem valami teljesen új születik állandóan, hanem az új időkkel és emberekkel, megújulnak, majd kiegészülnek a már létező dolgok. Tehát a megújulás központja lehet a kör közepén, az egyén megnyilvánulása, vagy a kört alkotó közösség is.

Különbségek:

Láthatóan a két tánc teljesen más helyről és időből származik. Hatalmas távolságok vannak közöttük térben és időben. Különböző kultúrákból született táncfajták. Az egyik a magyarság régi típusainak egyike, ami hagyományörzés útján, míg a másik az afrikai tánc kultúrából eredő és folyamatosan megújuló

²⁸ Martin György: A magyar nép táncai, Corvina kiadó, 1976, 32.

módon fejlődött. A táncok attitűdjét, előfordulásainak okát és alkalmát a legényes esetében a falusi, a house esetében a nagyvárosi életmód és mentalitás alapozta meg.

FORMA:

Kalotaszegi legényes:

Amíg a férfiak a legényest táncolták addig a lányok kis zárt körben táncoltak (karikázót vagy magyar négyest). A kalotaszegi legényes az erdélyi régies gyors férfitáncok legfejlettebb legvirtuózabb változata és a táncrend is régen ezzel kezdődött. Többnyire a zenészek felé fordulva, a zenészeknek táncolták, de kör alakzatban is előfordul. Főleg a magyarok kedvelik a kötetlen előadásformát. A körben táncolásnál is az eloszlás nem egyöntetű, míg a románoknál inkább a kötöttebb, vonal formában és táncvezető által irányított előadásforma a gyakoribb.²⁹

House:

A táncolás legtermészetesebb módja a körön belül történt, amit az emberi tömeg formált. Ide mehet be a táncos megmutatni saját magát, szólótánc formájában vagy párbajozhattak egymással (1 vs. 1, 2 vs. 2). A tömeg, a párbaj helyzetek szerves része, mert ők reflektáltak az éppen csak látott táncra, egyszerű hangadás, főleg üvöltés, legfeljebb pár szó vagy rövid mondat ordításával. Ez egy primitív módja arra, hogy kifejezzük véleményünket de mégis a mai napig, ha megnézünk egy battle-t, a zsűri döntése mellett meghallgatják a nézőket is, olyan formában, hogy melyik táncos kap hangosabb tapsot és üvöltést.

A kör eredendően megosztó kör, mintsem verseny szituáció, viszont tény, hogy a versenyszellem plusz energiát ad és ki tud hozni újdonságokat a táncosból. Véleményem szerint jó esetben a cél nem a másik legyőzése (mint a sportokban), hanem a másik pozitív értelmű provokálása és hergelése még erkölcsileg emberséges kereteken belül, de természetesen ez egy idea és mindig előfordulnak szélsőséges esetek.

²⁹ Farkas Zoltán Batyu: *Néptánc alaptéchnikák módszertana* (szakdolgozat) Budapest, Budapest Kortárástánc Főiskola, 2011, 12-13. http://tanc.org.hu/wp/wp-content/uploads/2015/11/Farkas-Zolt%C3%A1n-Batyu_MA_2011.pdf (U.m. 2020.04.29)

Hasonlóságok:

A kör fontossága elengedhetetlen, „a körtánc, amely valóban a coguli barlangi rajztól a mai napig életben tudott maradni és minden korban más-más jelentőséget kapott.”³⁰ Megadja az együvé érzését, a védettség érzését és az összehasonlítás lehetőségét.³¹ Továbbá életben tartja a természetes versenyszellemet.

A szituáció, hogy a kör közepén mindenki engem figyel, arra sarkalhat, hogy újabb és virtuózabb figurákkal rukkoljak elő. A kört alkotó tagként pedig támogathatom az újdonság előfordulását és keretek között tarthatom a kísérletező egyént. Például ha, egy battle alkalmával a táncos viselkedése és mozgása túlságosan messzire menne, és a provokáció, verbális és fizikális agresszióig fajulna el. A néptáncban nem tudok róla, hogy ilyen mértékű összetűzések előfordulnának, de kétségtelenül számít és tisztelik azt, aki minél több, bonyolultabb és virtuózabb figurákat tud.

Különbségek:

A legényes eredetileg tiszta férfi tánc, ahol a férfi megmutathatta tudását, míg a nők a háttérben csoportosan körbe összefogódzva, arccal a körnek befelé, meglátásom szerint arc nélkül táncoltak. Ezzel szemben a house klubokban a nők és férfiak között nem volt megkülönböztetés a táncok alapján. Mindenki táncolhatott mindent.

MOTÍVUM/MOZGÁS:

Kalotaszegi legényes:

Formagazdasága rendkívüli, a jó táncosok motívumkészlete 20-30 motívumból áll, míg a kiválóké akár eléri az 50-70-et is.

Külső szemmel megfigyelve, a tánc improvizatív jellege ellenére is belül szigorú rendszere van. A zenével összhangban a motívumnak mindig van egy (általam úgy nevezett):

-bekezdő lépése

³⁰ Vályi Rózsi: *A táncművészet története*, Budapest, Zeneműkiadó, 1969, 31.

³¹ Farkas Zoltán Batyu: *Néptánc alaptéchnikák módszertana* (szakdolgozat) Budapest, Budapest Kortárástánc Főiskola, 2011, 21. http://tanc.org.hu/wp/wp-content/uploads/2015/11/Farkas-Zolt%C3%A1n-Batyu_MA_2011.pdf (U.m. 2020.04.29)

majd a tánc „veleje”:

-motívum és annak variációi

végül pedig egy határozott, általában igencsak virtuóz befejezés, vagyis:

-lezáras

A teljes testsúly áthelyezésével való változatos játék (lábfőrésváltások, gördülések, ejtések, ugrások). A talp részeinek izolálása ezeknek kivitelezéséhez elengedhetetlen (pl. telitalpra, féltalpra vagy sarokra helyezett súly).

Továbbá a tapsokfelfedezése, a ritmusfelezés és a hangsúlyok felfedezése testrészekkel.³² Amik a formán túl a ritmust is gazdagítják. Akárcsak a csettintések, lábkörök, ugrások, csapások számos formában előforduló, színes variációi teszik még virtuózábbá a motívumokat. A motívumok sorrendje és azoknak kötési módja sok teret ad a játékosságra és az egyéni ötletek megnyilvánulására.

House:

A house tánclépések sokaságát lehet, hogy egy bizonyos pontig meg tudnánk számolni, de ez egy elég lehetetlen feladat, mivel a mai napig alakulnak ki új variációk vagy régi variációk újragondolása. Személyesen az én alap „lépéskészletem” olyan 30-40 körül van. Ezek a lépések el vannak nevezve valamilyen úton-módon, ami kapcsolódik a variációhoz. A nevek néha konkrétabbak, néha humorosabbak vagy egyszerűen csak praktikusak. Mindenesetre a nevekkal könnyen azonosíthatjuk a lépéseket. Például itt van a 'Loose Legs' (magyarul valami olyasmi, hogy 'elhagyott lábak'). Ha a földre rajzolnék egy rombusz alakot és én az egyik csúcsán állok, akkor a további lépéskombinációban a rombusz alak négy csúcsán fogok lépkedni. Teljes testsúlyt és félsúlyt is használok, ami telitalpon, féltalpon és sarkon is előfordul. Ahhoz hogy ez megvalósuljon a gyors és állandó testsúlyáthelyezések és a lábfej precíz munkája kihat az egész testre. A medencével mélyebbre kell „ülni” hogy a csípőízületet felszabadítva a lábakat könnyebben és gyorsabban tudjuk mozgatni. A gerinc spirálokkal kompenzál, így az egésznek van egy visszhangos képe, ha a

³² Farkas Zoltán Batyu: *Néptánc alaptechnikák módszertana* (szakdolgozat) Budapest, Budapest Kortárástánc Főiskola, 2011, 14-15-16. http://tanc.org.hu/wp/wp-content/uploads/2015/11/Farkas-Zolt%C3%A1n-Batyu_MA_2011.pdf (U.m. 2020.04.29)

mozdulatot egészében figyelem. Magam is úgy érzem, néha mintha elhagynám a lábam, a gyors tempó és a részletessége miatt.

Vizuálisan gazdagíthatják egyes lépéseket, az afrikai törzsi kultúrából megmaradt karmozdulatok és csapások lenyomatai.

A lépésekben előforduló ugrások többféle ugrás technikát mutatnak. Például a Farmer nevezetű alaplépés egy fenthangsúlyos ugrás, amiből rengeteg variációt építhetünk. Vagy a technikailag már bonyolultabb Heel Toe Hop, ennek az alaplépésnek egy már továbbfejlesztett változata.

Forgások is előfordulnak két vagy egy lábon. Sőt térdhajlításon keresztül itt történhet talaj érintés is. A következő szempontban említeni fogom a lofting style jellemzőit, amit kifejezetten a break technika is inspirálta így megfigyelhetők a különböző talajmunkák (pl. Spins, Turns, Rolling back Dolphin).

Hasonlóságok:

Formagazdaság jellemző mindkét táncban. Gazdag motívum/lépés készlet. Új variációs lehetőségeket mindig érdemes keresni, mert lehet találni. A variációkat több szempontból is fejleszthetjük, ahol a formát, a ritmikát vagy a stílust gazdagíthatjuk. Technikailag fontos felfedezni a talajjal való kapcsolatot (különböző féle testsúly áthelyezések), elsajátítani a lábfej fő részeinek izolálását, a térdek rugalmas használatát, a medence (kifejezetten a csípő) tudatos és szabad használatát. Megfigyelni a felsőtest tartásának vagy éppen mozgásának jelentőségét. A motívumok nem utaznak sokat a térben. Akárcsak a táncok struktúrája a térben kompakt képet mutatnak a táncok is. A karmozdulatok, tapsok és csapások díszítik a motívumokat/lépéseket.

Különbségek:

A legényesben: „A tánc szerkezeti egységei a zenei periódusnak megfelelő, záró formulákkal befejeződő táncmondatok, ún. »pontok«. A pontok jellemző felépítése egységes szerkezetű (a b b c), de mégis meg tudja tartani szabályozatlan, egyéni jellegét.

A house-ban nincsen ilyen konkrét szerkezet, de a táncosok itt is a zenei periódusokat és a dallamokat követik. Ha megnézzük két formailag hasonló motívumot legényesből és house-ból, akkor az egyik fő különbséget a hangsúly különböző helyre helyezése okozza. A house-ban megfigyelhetjük a szintváltásokat, a talaj érintést és talajmunkát, míg a legényesben inkább a magas ugrásokkal, csapásokkal és lábdobásokkal feszegeti a fizikai határokat.

LÜKTETÉS:

Kalotaszegi legényes:

A néptáncban nem olvashatunk olyan fogalomról, hogy lüktetés vagy Groove (esetleg térdhajlítás vagy rugózás néven találhatjuk azt, ami hasonlót takar), de a meglátásom és tapasztalataim alapján megpróbálom összeszedni a jellemzőket, amiket néptáncban tapasztaltam.

A kalotaszegi legényesben feszes tartás, fent hangsúlyos, apró és gyors lüktetés figyelhető meg. Az ilyenfajta lüktetéseket kategorizáltam úgy, hogy vertikális lüktetés.

A legényesben a lüktetés a mozgást könnyedebbé, légiesebbé teszi és a fent említett megannyi ugrásvariáció kivitelezésében is segít (ahogy említettem, a lüktetés lehet a tánc motorja). Segít folyamatosan erőt generálni, fenntartja az energia szintünket, nem fáradunk el olyan hamar és tetre képesek maradunk. A zene szempontjából is fontos együtt lüktetnünk a zenével, hiszen ez is építi a kapcsolatot a zene és az egyén között, így magabiztosan tudunk mozogni és játszani a zenében. Pontosságot ad. Az alaplüktetés követi a zene metronómját és ehhez viszonyítva mozdulhatunk ki, gazdagíthatjuk ritmusunkat akár egyéb díszítő elemekkel.

House:

A house táncnál a lüktetésben az egész test szerepet játszik, de ereje leginkább a mellkasban látható.

Háromféle irányú lüktetést különböztetek meg:

1. elől hangsúlyos
2. hátul hangsúlyos
3. Jack: az előző kettőnek a kombinációja.

A house-ban a Groove sűrűn előforduló kifejezés. A különböző lüktetések és azoknak variációi alapján pedig egy Jardy Santiago féle csoportosítást ismertetek:

1. Jacking style
2. Footloose style
3. Lofting style

1. A Jacking style elől hangsúlyos lüktetést használ. Ezért a mozgás hatása a mellkasra erős és látványos.

2. Footlose style-nál inkább a föld felett épphogy csúszó, folyékonyabb minőségű variációk a jellemzők. A lüktetés oldal irányokba mozdul ki.

3. Lofting style ismérve a talajmunka. A house-nak is van, pár variációja hogyan érinthetünk talajt. Ezt jelentősen inspirálta a break tánc. A talajérintések jellemzően rövidek és táncos főleg kör irányú mozgás vagy forgás útján jut le a talajra. Vagy előfordulnak lépéskombinációk táncolása nem kétlábon, hanem négykézláb helyzetben. Manapság a szintváltásokra számos egyéni ötletet és próbálkozást láthatunk.

Hasonlóságok:

Valamilyen formában a néptáncnak és a house táncnak is alkotóeleme a lüktetés, aminek alapja szintén a zene alaplüktetése. A zenét hallgatva, érezve és megértve ez a pulzálás mozgásba hozza végül az egész testet. Azaz az érzékelésen keresztül értjük meg az adott zenét és táncstílust. Így alakulhatnak ki különböző irányú, gyorsaságú, méretű lüktetések. Segít a motívumok/lépések könnyedebb és organikusabb kivitelezésében. Személyes tapasztalatom pedig, hogy a táncélmény megéléséhez is egyfajta útvonal lehet.

Különbségek:

A néptáncban ezeknek a lüktetéseknek a fogalma teljesen más irányból van megközelítve, inkább a térdhajlításokon és rugózásokon keresztül értelmezik. Például, hogy a térdhajlítás a zenei hangsúlyhoz viszonyítva lehet lenthangsúlyos vagy fent hangsúlyos.

A house táncnál, főleg a Jacking style lépésvariációknál, kifejezetten részletezve van a lüktetés (a Jack) fontossága. De ők inkább a felsőtest mozgásaként magyarázzák ezt. Kevés tanár adja át ezt a tapasztalatot, egy az egész testen keresztül, folyamatosan áramló információként.

ZENE:

Kalotaszegi legényes:

A legényeseket 120-132 bpm tempójú, nyolcados táncmetronómú, úgynevezett gyorsdűvő kísérettű, hangszeres, kanásztáncdallamok kísérik.

A magyar táncainkban a legényesben érvényesül a tánc és zene illeszkedésének legtökéletesebb fokozata. A tánc improvizatív jellege mögött is szigorú szabályrendszer van, ami a zenén alapul. Követi a kísérő dallam tagoltságát (a formai szempont alatt kifejtett „pontok”-ban jelenik meg ez a fajta zenei tagoltság).³³

House:

A house tánc előtt egy lépéssel mindig is a house zene kialakulása és fejlődése állt. Ez az elektronikus zene a 1980-as évektől indult virágzásnak. Jellemzően 120-130 bpm tempójú, 4/4-es ütembeosztású, repetitív zene.

Nincsen szigorú értelemben vett kötött struktúrája a zenéknek, de nagy általánosságban 4 nyolcadonként van váltás (építkezés vagy ürülés dallam vagy beat szinten).

A beatek lehetnek rögzített és aztán loopolt (önmagába visszaforduló) hangszeres zenék. A dallamban is előfordulhat hangszer és vagy ének. De jellemzően ezek vannak keverve elektronikus hangokkal, attól függően, hogy milyen hangulatú house zenét szeretnénk.³⁴

Hasonlóságok:

A fúziós munkáimban nagy segítséget nyújt, hogy a house és a legényes zenék tempója szinte teljesen megegyezik. Könnyedén cserélgettem és próbálhatom ki a house lépéseket népzeneire és fordítva. A zenék periodikussága is hasonlatos, ahol a tánc követi a dallam tagoltságát.

Különbségek:

Egyértelmű különbség van a hangszeres (szerencsés esetben az élő hangszeres zene) és az elektronikus (de itt is lehetőség szerint az élőben kevert) zene között. Hangzásában és hangulatában teljesen mást közvetít. Itt is megemlíthető, hogy nem azonos korban és helyen élő embereknek készült zenék ezek. A zenészek is különböző struktúrák vagy rendszerek alapján játszanak. A népzene kötött szabályaihoz nem tudom hasonlítani a house zenét alkotók munkafolyamatát

³³ Pálffy Gyula: *Néptánc kislexikon*, Budapest, Planétás, 1997, 110.

³⁴ Lásd 9.sz. melléklet.

Virág

A legényes és a house tánc találkozások a kortárstánc világában

Rooms of Roots

Projekt

2019 szeptemberében elkezdtem dolgozni egy szóló projekten Rooms of Roots címen. Célom az volt, hogy a tanult legényes motívumokat a house táncsal ötvözve újragondoljam és tovább fejlesszem a kortárstánc ismereteim alapján.

Próbák

Kutatás és mozgásanyag alkotás

Hetente két-három alkalommal próbáltam a projektet, legalább másfél vagy két órát. Többnyire az iskola kistermében tudtam próbálni, mert szóló projekt volt, de néha késő esti időpontot foglaltam, hogy a nagyteremben is tudjak próbálni.

A munkafolyamat elején kiválasztottam hat-hét kalotaszegi legényes motívumot. Aztán ezekhez elkezdtem társítani house lépéseket. Először csak az alapján, hogy melyik hasonlít rá formailag a legjobban. Majd hogy melyik house lépés épül hasonló ritmikára. A próbafolyamat e szakaszában a kisterem még megfelelő hely volt, mert sem a néptánc motívumok, sem a house tánc lépések nem utaznak a térben sokat és tükröt sem használtam.

Ezek után lebontottam apró elemeire ezeket a motívumokat, és a legkisebb közös elemtől kezdtem el újraépíteni. Ezt azt jelentette, hogy az adott motívum formailag lebomlott a „legegyszerűbb” formájáig, de addig, amíg még mindig mutatta a motívum jellegzetességét, ami megkülönböztette a többitől. Ez jellemzően a motívum ritmikájában és a fent vagy lent hangsúlyban maradt érzékelhető.

Ez egy elég „pepecselős” és precíz munkát igényelt. Csak ezzel a feladatkörrel három hetet foglalkoztam, amit nagyon élveztem, mert ez után rendelkeztem kellő mennyiségű ismerettel, hogy elindulhasson a fúzió. Amikor eljutottam ide, akkor már nem kellett definiálnom minden egyes fejlődésfázisban, hogy ez most néptánc vagy house tánc, hanem a fő szempontok- a kiinduló alapmotívum, a forma, a ritmika és a lüktetés- szerint tudtam fókuszált maradni.

A következő egy hónapban improvizációkon keresztül dolgoztam tovább. Az improvizációk úgy épültek föl, hogy a kiinduló alapmotívum fix volt és onnan folyamatos táncolás és építkezés útján minden egyes alkalommal máshova lyukadtam ki. Egy hosszú repetitív, építkezési folyamaton keresztül gazdagodott a motívum. Alkalomról alkalomra egyre több fizikai lehetőség nyílt meg. Az én testi adottságaimból és mozgáskultúrámból fakadóan a lüktetések adta lehetőségek motiváltak a legjobban és eredményeztek számos érdekes variációt. Ezek az improvizációk minden alkalommal minimum egy órát vettek igénybe.

Egy hónap alatt elég sok variáció gyűlt össze, ezért elkezdtem lekötni anyagokat, hogy még tovább fejleszthessem őket. Ekkor már szükségem volt a nagyobb térre, mert ezen a ponton organikusan és folyamatosan épültek a mozgások és forszírozni vágytam a fizikai kihívásokat. Ezen túl elkezdtem egyre jobban arra fókuszálni, hogy hogyan lehet a karokkal játszani. Egy rövid ideig koordinációs feladatokon és ritmikai feladatokon keresztül kezdtem keresgélni, ami harmóniát vagy diszharmóniát eredményezett a testemben és a mozgásban, de ezt nem találtam annyira érdekesítő módnak a keresésre. Végül itt is a lüktetéshez jutottam vissza, mert számomra a legérdekesebb az volt, amikor a test alaplüktetéséből jövő impulzust tovább engedtem a végtagokba. Ezt egy aranyközépútnak találtam az organikusság és meglepettség között. Innentől kezdve már könnyedén tudtam a szinteket váltani, megnyíltak a talajérintések és az ugrások új lehetőségei. Ekkor értette meg a testem is, hogy a lüktetések, a folyamatos pulzálás könnyít a medencén is. Tehát belekerültek az anyagba földes elemek, kézenállások, zuhanások és ugrások. De nem azért, mert erőltettem, hanem a lüktetés okozta súllyal és ritmussal való játéknak köszönhetően történtek meg.³⁵

A zene szerepe a próbák alatt

A zene fontosságáról nem beszéltem eddig, de mindvégig, a folyamat minden egyes fázisában a nulladik pont a zene volt. A próbák alatt mindig változtattam, hogy népzeneire vagy house zenére dolgoztam³⁶, és számos alkalommal teljesen más stílusú és eredetű zenéket is használtam, amikor úgy éreztem, elakadtam a próbafolyamat egyes fázisaiban. De az is tény, hogy rendszeresen kellett zene nélkül, maximum metronómmal táncolnom, hogy aztán később a zenében

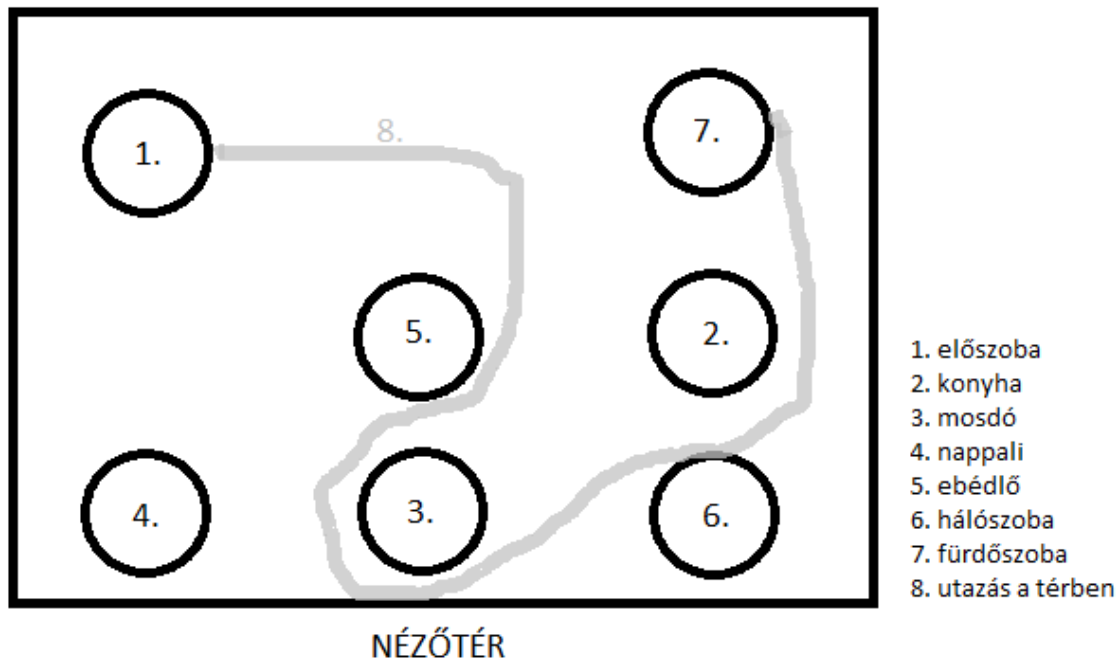
³⁵ Az ajánlások fejezetben megtekinthető a mozgásanyagból készült rövid 3. sorszámmal jelölt videó.

³⁶ Az ajánlások fejezetben az 1. és 2. sorszámmal jelölt videó megmutatja, hogy mennyire együtt tud működni a house tánc a népzenevel és fordítva.

pontosan helyezkedjek el, tartsam a megfelelő tempót, és hogy tisztán értsem a ritmusvariációkat. A Rooms of Roots darabhoz végül egy house zenét választottam.³⁷

Kompozíció

A próbafolyamat fontos része volt a tér használat. Szerettem volna használni teret valamilyen kompozíciós ötlet szerint, amiben még megtalálhatók a táncok előfordulásainak autentikus lenyomatai. A house angol szó magyarul házat jelent, ami kezdettől létező kép volt a fejemben. A házban található szobák gondolata pedig életben tartotta számomra a kör gondolatát, ahogy a falak körbevesznek. Később aztán, ahogy elképzeltem a motívumokat, melyik szobában táncolom a motívumokat, kicsit változtatott a tánc mozgásminőségén is. A szobák nagysága, formája és hogy mit teszünk bizonyos szobákban. Például a „hálószoba” motívumban a többihez képest jóval több földes elem volt. Amikor elkészültem nyolc saját motívummal, akkor minden egyes motívumot egy kisebb-nagyobb körben/szobában táncoltam el a tér különböző kijelölt pontjain. De a szobák konkrét megnevezései csak nekem segítettek, hogy a folyamat alatt jobban tudjak kötődni egy személyes gondolathoz. A közönség számára nem volt céлом ezt nyilvánvalóvá tenni. Viszont szeretném megosztani, hogyan is nézett ki pontosan ez ötlet:

³⁷ Marlon D: *Power of the Drum*

Bemutató, tapasztalás és visszajelzések

Munkafolyamatom eredményét végül be is mutathattam 2019. december 22-én a Trafó stúdiójában. Visszaemlékezve megható és kicsit vicces volt a szituáció, mert a nagyjából 80 fős közönségből 20-30 ember a családomból és a baráti körömből jött, akikkel együtt nőttem fel a tánciskolánkban. Ez hatalmas nyomást helyezett rám, viszont nagyon örültem, hogy akkor is ott voltak velem. Az előadás előtt rettentően ideges voltam. Nem is tudom mikor izgultam ennyire fellépés előtt. Előadás után sok építő kritikát kaptam a családomtól, ismerőseimtől és tanáraitól, amikből tanulhattam. Pozitív visszajelzéseket kaptam a mozgásanyaggal kapcsolatban, hogy ígéretes kutatásnak látszik és egyedi az ötlet. Többen is kiemelték az a motívumok építkezésének organikusságát, amit sikerként éltem meg, ahogy azt is, hogy többségében nem tudták megmondani, hogy a mozgásanyag inkább house vagy inkább néptánc. Úgy látták, hogy a kettőnek egy sajátos keveréke. Az építő kritikák között nagyon egyet tudtam érteni azzal, hogy a jelenlétem nem volt eléggé fókuszált és kidolgozott (sokszor a földet néztem), a kisebb tér miatt (az iskolában megszokott nagyteremhez képest) túl közel éreztem az embereket és a kompozíciós ötlet sem működött annyira, mint terveztem. Tánctechnikailag pedig a talajérintések finomításán és az ugrások fejlesztésén is lehet dolgozni. A bemutató tapasztalatával és a hallott vélemények után még több motivációt éreztem, hogy tovább kutathassak.

Open Act

Az eseményről

Az Open Act a Budapest Kortárástánc Főiskola diákjai által szervezett és az iskolai falain belül megrendezett nyitott esemény.³⁸ Az est folyamán diák munkákat mutattunk be, rövid workshop-okat tartottunk és játékokat szerveztünk a nézőknek és résztvevőknek.

A felkészülésről

Ennek az eseménynek keretein belül tarthattam egy rövid (20-30 perces) house workshop-ot, ezért, hogy felkészülhessek és tapasztalatot szerezhessenek a tanításban, felkértem a csoporttársaimat, hogy hetente egyszer tarthassak nekik

³⁸Az idei tanévben 2020.02.08-án került megszervezésre.

house órát. Ők örömmel vettek részt ebben, így négy alkalommal tartottam egy órás tréninget.

Velem együtt nekik is van néptánc és kortárstánc tapasztalatuk. Nem szerettem volna egy „tipikus” house órát tartani, ami az általános tapasztalataim alapján a következőképpen néz ki: rövid bemelegítés (10-15 perc), a tanultak átisméltése és fejlesztése (15-20 perc), új lépések (15-20 perc). Végül a tanultakból kombinációk, esetleg koreográfia tanulása, vagy megosztó körben improvizáció (10-15perc). A teremben pedig egy frontot szoktak használni, azt, ahol tükör van.

Az órának a *Taste the House* címet adtam a felkészülés ideje alatt. A fentiekben felvázolt sémától nem rugaszkodtam el teljesen, de megpróbáltam gazdagítani olyan helyzetekkel, amik lehetőséget adnak több kommunikációra a tánccal a résztvevők között, és a tanulási folyamatban fejleszti bennük az önállóságot, hogy többet támaszkodjanak a zenére és a saját érzeteikre a formán túl. Az óra kezdetétől igyekeztem odafigyelni a tér (a táncterem) hangulatára, hogy oldja a bennünk lévő aznapi feszültségeket, vagy bármit, ami hátráltatná őket abban, hogy nyitottan megérkezzenek a térbe. Legyen az bármilyen kortárstánc technika, a tér használata egy óra keretein belül meghatározza a befogadóképességet. Erre felsorolnék pár kérdést példaként, amik megfordultak a fejemben a tervezés alatt: Használjuk-e a tükröt vagy sem? Egy frontot használjunk a térben vagy többet? Mennyit utazunk a térben és milyen irányokban? Építsünk-e az emberek közötti térre és távolságra? Mi változhat a táncukban, ha egészen közel, akár fizikai kontaktusba kerülnek egymással? Ezek a kérdések segítettek, hogy különböző feladatokba vagy szituációkba helyezzem a táncosokat, ami mélyebb megértést adhat a tanulási folyamatban. A house óráim esetében a lüktetést szerettem volna minél mélyebben megtapasztaltatni velük közösen csoportként, hogy majd egyedül is vissza tudjanak nyúlni ezekhez az érzetekhez. Ez nekem is és nekik is kihívással teli volt. A koordinációk, lépésvariációk és a motívumok adott ritmikáit is könnyedén elsajátították, Batyu rendszeres néptánc órái miatt is. Maga a house tánc stílusa értelemszerűen elég idegen volt nekik, de lelkesen, kitartóan kerestek és gyakoroltak abban az egy hónapban.

Az órák

Az órákat minden alkalommal a nagyterem átrendezésével kezdtük. Először is azért, hogy otthonossá tegyük számunkra a környezetet, és hogy ne érezzük magunkat ugyanabban a térben, ahol napi szinten töltöttünk órákat (tükröt nem használtunk). Majd elindítottam a house zenéket, amik az óra végéig meg sem

álltak (mert nem szeretek túl sokat beszélni és magyarázni tanítás közben). Az óra első 10 percében hagytam időt, hogy mindenki megérkezzen az „új” térbe. Hallgassák a zenét és hangolódjanak. Aki táncolni szeretett volna, táncolt, aki nem, az nem. Befelé figyeltünk. Majd elkezdtem őket röviden szavakkal instruálni és szép lassan elkezdtünk egymásra is figyelni. Ez már mindenkit mozogni hívott a térben. Amikor összecsoportosultunk a tér valamely pontján, akkor elkezdtem adagolni a lüktetéseket. Sorra vettük az elől és hátul hangsúlyos lüktetéseket, majd azok variációit. Ez a folyamat általában fél órán át tartott.

A következő félórában a lüktetésekre alapozva, stílusuknak megfelelően (pl. Jacking style) tanítottam mindig újabb lépésvariációkat. Az óra ezen pontján használtunk tükröt is. Megtanulták az alaplépéseket, például Pa de Bouree, Farmer, Loose Legs, Jack in the Box, Set up, Swirl, Shuffle, Stomp, Scribble foot és ezeknek variációival is foglalkoztunk. A néptánc órákon tapasztalt ritmikai gyakorlatok miatt számukra ez nem volt újdonság, de egy alkalommal azért kitértünk arra, hogy a 4/4 es house zenét miként oszthatjuk fel. Például a Pa de Bouree 3 lépésből áll, ahol eredetileg 1 és 2 számolásra lépünk, azaz az ütemet két részre bontjuk (1 és, 2 és, 3 és, és így tovább). Ugyanennek a lépésnek egy másik variációja az, amikor az ütemet három részre bontjuk (1 és a, 2 és a, 3 és a... stb.), ezáltal a motívum kétszer olyan gyors lesz, és a hangsúlyok átrendeződnek. Az egész testnek reagálnia kell erre az apró változtatásra, mert különben lekéssük a zenét. A cél pedig az, hogy megtaláljuk azt a testtartást, azt a mértékű és irányú lüktetést, amittől a motívumot élvezetes lesz táncolni és nézni is.

Az óra utolsó 10percét mindig egy megosztó körrel zártuk, ahol szoros körben bárki bármikor bemehetett egyedül vagy párosával improvizálni a tanultak és saját elképzelése szerint. A látottak alapján azt állítom, hogy minél fáradtabbak voltunk, annál érdekesebb improvizációkat láthattunk. A kör adta szituáció remekül látatja, mikor mennyire ítélkezünk magunk felett, mennyire merünk megbízni a körülöttünk lévő emberekben és mit tudunk kihozni a tudásunkból, a személyiségünkön keresztül.

Workshop

Elérkezett az Open Act estje, ahol a workshop-on a csoporttársaimon túl tánccal szintén foglalkozó és táncban teljesen tapasztalan embereket is taníthattam. Nem volt könnyű feladat. Kezdeként egyből egy nagy körbe szerveződve tanítottam meg két alaplüktetést, aztán sorokba rendeződve vettünk át három-négy egyszerű

motívumot. A workshop végén pedig a szokásos megosztó körben táncolhatott mindenki, aki szeretne volna megosztani velük a táncát. De nem csak egyesével mentünk be a körbe, főleg duettek alakultak ki. A workshop alapvetően egy house tánc workshopnak indult és az is volt lényegében (a zene és mozgásanyag tekintetében). De bennem addigra szinte elválaszthatatlanná vált a house és a néptánc egymástól. Mai napig ha néptáncolok, akkor valamilyen mélységben house-t is táncolok és ez igaz fordítva is. A kortárstáncból használt feladatok eredményeként kialakult bennem egyfajta szimbiózis a két műfaj között.

Az egész workshop alatt az emberek hozzáállása nagyon pozitív és bátor volt. Nem adták fel, ha elsőre nem sikerült elsajátítani (nem is lehet ilyen rövid idő alatt), de élvezték a zenét és a közös táncolás élményét. Főleg a táncban nem jártas résztvevők okozták számomra a legnagyobb meglepetéseket és maradandó emlékeket. Érdekes és őszinte improvizációk bontakozhattak ki. A csoporttársaim pedig támogatóan és odaadóan vettek részt.

Utólag láttam mennyi hibát vétettem. Először is kommunikációmban. Nem voltam elég hangos, érthető, izgultam és feszélyezett volt a jelenlétem. A workshop felépítése sem volt eléggé átgondolva részemről, mivel amikor sorokba rendeződtünk (a motívumok megtanulásához), előtte nem számoltam azzal a ténnyel, hogy akik nem állnak be táncolni, azok nézni fogják az órát. Ezáltal egyfajta furcsa közönség-előadó szituációba helyeztem őket.

Tapasztalat

Sok kérdés merült fel bennem az est után. Arra jutottam, hogy sokkal jobban el kell képzelnem, milyen hattértudással jönnek be az emberek, mert hajlamos vagyok a túl gyors és túl sok információ azonnali közlésére, aminek a jelentős része elsőre egyáltalán nem ér el az emberekhez. Így elkezd kialakulni egyfajta távolság köztem és a résztvevők között. Ezzel szép lassan veszítek a magabiztosságomból, majd érthető módon elveszítem el az emberek figyelmét. Mindig pontos óra tervvel készülök, de ahhoz nem szabad görcsösen ragaszkodnom. Figyelmesebben kell hallgatnom és érzékelnem a csoportot az adott pillanatban, hogy lássam, milyen tempóban haladhatunk és milyen szituációkra állnak készen.

Workshop a Dózsa György Táncművészeti Szakgimnáziumban

Indíttatás:

Az Open Act után és abból tanulva még ugyanabban a hónapban (2020 februárjában) további tapasztalatokat akartam szerezni a tanításban, és érdekelt hogyan történik ez egy csak kortárstáncot tanuló közösségben. Így visszamentem a volt középiskolámba, a Dózsa György Táncművészeti Szakgimnáziumba, ahol volt alkalmam volt tartani egy kétszer másfél órás workshopot az iskola jelenlegi végzős tanulóinak.

Háttérük

Alapvetően nekik nincs rendszeresen néptánc órájuk és house sem, így ez még nehezebb kihívásnak bizonyult. Csak a kortárstánc területén van valamennyi tapasztalatuk, tehát ők csak egy nézőpontból tudtak értelmezni engem, és azt, amit nyújtani szerettem volna nekik. Ezért első feladatomban a bizalom kiépítése volt. Mivel house zenét használtam (később mutattam nekik népzenekeket is hogy tárgítsam a látószögüket), a house zenék mai hangzása miatt mindjárt közelebb engedtek magukhoz. Láttam, ahogy a buli szituációk futnak végig a fejekben, ezért elsőre komolyan sem tudtak venni. Érdekes „küzdelem” volt magamban keresgélni a viselkedésemeken keresztül a tanári helyzetet, főleg, hogy pár éve ugyanabban a teremben én is diák voltam. A kezdeti enyhe komolytalanság és az a tény, hogy egy iskolában voltunk egyensúly felé kezdte terelni a hangulatot, a felszabadultság, a közvetlenség és az összpontosítottság között.

Első alkalom

Az első órán velük is körbe rendeződve a lüktetések tanításával kezdtem. Mivel nem ismertek addig engem sem és azt sem, amit tanítani akartam nekik, így nem találtam jó ötletnek az egyéni hangolódást úgy, ahogy a főiskolán a csoporttársaimmal. Inkább megpróbáltam egy közös energia és figyelmi szintre hozni a csoportot. A lüktetések tanulása közben jellemző volt a nevetés. Idegen volt a testüknek. Nem tanultak olyan tánctechnikát, ahol ilyen információhullám menne végig a testen, és ezért első alkalommal nem is tudtak feloldódni a gyakorlatban. Másolni szerettek volna. A körben jól láthattam a különböző fajta hozzáállásokat. Volt, aki elsőre tökéletesen szerette volna csinálni, de pont ezért nem látta a lényegét a mozdulatnak (kicsit fel is ismertem régi jó magamat bennük). Aztán volt, aki sokkal lazábban próbálta, ami végül is célravezetőbb

lehetett volna, de nekik a figyelmük ki-be mászkált és ezért ment át foghíjasabban az információ. De úgy gondoltam, hogy ebben a korban és azon helyen ez teljesen rendjén van.

Ismerve az iskolát és a tanári kart, tudtam, hogy nekik a tükör használata biztonságot ad az új dolgok elsajátításában, ezért tükörfelé fordulva, sorokba rendeződve tanultuk az alaplépéseket. Lényegében ugyanazokat vettem elő, mint előtte a főiskolán, csak kevesebb lépés kevesebb variációjával foglalkoztunk (Jacking style lépések, Pa de Bouree, Farmer, Set up, Stomp, Loose Legs, Shuffle). A lépések koordinációját egész könnyen megtanulták, de a lüktetés eltűnt, és a csoporton belül változó szinten értették meg a ritmikát. Nem sikerült (és nem is vártam el tőlük, hogy sikerüljön elsőre) összhangban használni a lüktetés adta lehetőségeket, a fix lépésvariációval és ritmikával.

Az óra második felében megkértem őket, hogy alkossanak maguknak egy saját nyersanyagot a tanultakból. Nem kellett semmit se pontosan úgy csinálni, ahogyan én tanítottam, csak emlékezniük kellett rá a következő alkalommal, hogy tovább tudjunk majd vele dolgozni.

Második alkalom

Pár perccel az óra kezdés előtt mentem be a terembe. Már egyből nyitottabbak voltak, sőt várták, hogy mivel készülök az aznapi órára, ezért volt időnk és mutattam nekik videón pár autentikus kalotaszegi legényest, Küküllő menti pontozós táncot és a saját magam készítette fúziós videókból is. (A videók megtalálhatók az ajánlás fejezetben).

Elkezdjük az órát, bemelegítésként ismét átvettük a lüktetéseket és a lépéseket, hasonló módon, mint az előző alkalommal, aztán átismételték a saját maguk által készített mozgásanyagot. Ezek után ugyanezen az anyagon dolgozva fokozatosan kaptak instrukciókat, hogy kezdjék fejleszteni az egyéni ötleteiket, hogy a táncuk fizikailag komplexebb és minőségileg mélyebb legyen. Kértem, hogy a tükröt próbálják elkerülni, de nem volt függöny a tükrön, így ez nem mindenkinél valósult meg.

Először csak bizonyos testtájakra irányítottam a figyelmüket. Hogy mit vesznek észre a karjukban, amikor táncolják a nyersanyagot? Mit éreznek? Mi történik a felsőtestben? Hogyan viselkedik a fejük? Ezután konkrétabb instrukciókat kaptak. Például, hogy kerüljön bele egy talajérintés és egy ugrás, vagy legyen kontraszt a kar és láb munkájában. Ez alatt én figyelhettem mindenkit, ahogy dolgozik. Itt is

megnyilvánultak a tánctanulással kapcsolatos egyéni stratégiák és megszokások. Voltak, akik tényleg ki tudták használni az instrukciók lehetőségeit és megéltek új dolgokat, voltak akik kevésbé. Természetesen az óra végén ez alkalommal is egy körben megosztottuk egymással a frissen alkotott anyagokat.

Visszajelzés

Szerettem volna beszélgetni velük egy körben az óra végén, hogy van-e kérdésük vagy véleményük a két óráról. De sajnos nem tudtam szóra bírni őket. Végül is a hallgatás is sokat elárult, de szívesen hallottam volna, miért nem osztják meg velem és egymással a gondolataikat. Mindenesetre a gyakorlatban kaptam visszaigazolást. Az egyéni munkákat figyelemmel kísérve azt láttam, hogy a kortárstánc jellegű instrukciók segítenek építeni a motívumokat. Viszont ez nem egy olyan óra, ami egyből „látványos”. Idő és számos alkalom kell, hogy megismerkedjünk, elmélyüljünk és teret adjunk a kreativitásunknak.

Termés

Konklúzió

A néptánc és a house tánc is tartalmaz megannyi társadalmi értéket és táncélményt, amit nem lehet egyik napról a másikra csak megalkotni. Az évek és az emberek nélkül üres lenne, de állítom, hogy ezeket az értékeket, amiket magukban hordoznak, a ma embere nem tudja teljesen megérteni, mert más időket élünk, ezért érdemes megismerkednünk vele kellő tisztelettel és alázattal, hogy aztán a maguk korának megfelelően újradefiniáljuk és továbbvigyük a művészetünkben. Az elképzelés, hogy teljesen újjal álljuk elő, számomra kicsit olyan, mintha istent akarnánk játszani, vagy akár a tojás és a tyúk esete. Az, ami keletkezik, mindig valamilyen okból kifolyólag jön valahonnan. Ha nem tudjuk mi volt az úton előttünk, könnyen zsákutcába juthatunk, ahol megáll a fejlődés. De az is igaz, hogy ha csak hátrafelé tekintünk, nem jutunk előrébb. Meg kell tapasztalni a folyamatot, mert az út nem csak a felszínen létezik. Le kell ásni mélységében, majd kimászni és tovább haladni.

Kutatásaimat és tapasztalataimat 2020 februárjáig osztottam meg, pedig voltak terveim szóló és csoportos darabokra is, erre a témára alapozva egészen az év végéig. Sajnos a koronavírus okozta helyzetek ezeket a terveket átírták. Nem tehettem mást, mint kibékültem a helyzettel és megpróbálom használni a körülmények adta pozitív lehetőségeket. Szinte mindennap improvizálok bent a lakás különböző pontjain, kint a kertben, a közeli réten és erdőben. A család és természetközeli élmények is tovább mélyítik a kapcsolatomat a kutatásommal. Dolgozom tovább a fúzióval, amikből videó formájában rögzíték anyagokat. Az ajánlások fejezetben ezek a videók megtekinthetők.

Azt gondolom, hogy az általam és magamnak kitűzött fúziós folyamatban sikerült lépéseket tennem előre. Véleményem szerint hasznos lehet, ha mások is találkoznak, azokkal a gondolatokkal, amiket a szakdolgozatomban képviselek, főleg olyan táncosok, akik fúziós ötletekkel szeretnének foglalkozni.

A dolgozatom során számos hasonlóságot és különbséget ismertettem a néptánc és a house tánc között. Az ötvözés pedig egyéni és csoportos kutatásokon keresztül lassan és folyamatosan kivirágozni indult a kortárstánc nyújtotta lehetőségeken keresztül.

Források

Angelus Iván: *Táncoskönyv*, Budapest, Magánkiadás, 1998

Farkas Zoltán Batyu (honlap bejegyzés) <http://tanc.org.hu/wp/?p=8724&preview=true> (U.m.: 2020.04.28)

Farkas Zoltán Batyu: *Néptánc alaptechnikák módszertana* (szakdolgozat) Budapest, Budapest Kortárstánc Főiskola, 2011 http://tanc.org.hu/wp/wp-content/uploads/2015/11/Farkas-Zolt%C3%A1n-Batyu_MA_2011.pdf (U.m. 2020.04.29)

Jakab József: *Pontozós*, Magyarózd, 1985.október9. <https://www.youtube.com/watch?v=EK5LlkcA4co> (U.m.: 2020.05.05)

Marlon D: *Jesus Creates Sound (Main Mix)*, (Album: *Underground Collective*), 2007. <https://www.youtube.com/watch?v=2ZNf9WCmKZA> (U.m.: 2020.05.05)

Martin György: *A magyar nép táncai*, Corvina kiadó, 1976

Moncell „ill Kozby” Durden: *Everything remains raw*, e. MD Films, é.n. <https://hu.pinterest.com/pin/192810427776331740/>

Pálfy Gyula: *Néptánc kislexikon*, Budapest, Planétás, 1997

Santiago, Jardy: *House Dance Choreography*, 2017.március23. <https://www.youtube.com/watch?v=w5BqAXwflW0> (U.m.: 2020.05.05)

Santiago, Jardy: *House Dance Tutorial-Theory: Groove*, 2012. május23. <https://www.youtube.com/watch?v=eMJZknvRkqk&t=480s> (U.m.: 2020.05.05)

Sebő Ferenc: Folk Music from Lőrincréve, *Pontozós I*, <https://www.youtube.com/watch?v=xN-injDQ1lw&pbjreload=10>

Sulinet Portál, Tudásbázis: *A magyar táncdialektusok* (képbejegyzés), <https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/tanc-es-drama/a-magyar-nep-tanchagyomanya/magyar-tancdialektusok/a-magyar-tancdialektusok-bevezeto> (U.m.:2020.05.05)

Vályi Rózsi: *A táncművészet története*, Budapest, Zeneműkiadó, 1969

Vitányi Iván: *A tánc*, Budapest, Gondolat, 1963

Melléklet

Ajánlások

Saját munkáim:

A szakdolgozatomhoz kezdeti lendületet adott ennek a két videónak megszerkesztése.

1. Néptánc house zenével: Egy pontozós³⁹ (férfitánc) videójának hanganyagát kicseréltem, egy house zenére⁴⁰, ahol látható, hogy a különböző táncanyag és zene együtt tud működni.

<https://www.youtube.com/watch?v=2uQvAQ-h8Go> (U.m.:2020.05.06)

2. House tánc népzenevel: Egy house tánc koreográfia videóanyagát⁴¹ szerkesztettem meg egy pontozós népzenevel⁴². Itt is, szintén ritmikailag, összefért egymással a táncanyag és zene.

<https://www.youtube.com/watch?v=BMn1-jbAkSU> (U.m.:2020.05.06)

3. Improvizáció és részlet a Rooms of Roots című munkám mozgásanyagából:

<https://www.youtube.com/watch?v=6zLo0iyfyuU> (U.m.:2020.05.06)

Kalotaszegi legényes tánc:

4. Kalotaszegi legényes, Türe, MTA Ft. 690/3, táncolja: Fekete János (Poncsa), Ifj. Fekete János (Poncsa), Gergely Ferenc, Gergely János, Balázs Ferenc

<https://www.youtube.com/watch?v=M-M2PHDV0W0&t=425s> (U.m.:2020.05.06)

5. Kalotaszegi legényes, archív felvétel az MTA Zenetudományi Intézet adatbázisából, gyűjtő: Martin György, előadó: Mátyás István "Mundruc", 1964.

Részlet a Magyar Néptánc Története c. sorozatból. "Martin György gyűjtéséből"
Főszerkesztő: Sebő Ferenc Szakértő: Éri Péter Rendező: Kovács László

https://www.youtube.com/watch?v=_qwb3UCXd98 (U.m.:2020.05.06)

³⁹ Pontozóst táncolja: Jakab József, Magyarózd, 1985.okt. 9, <https://www.youtube.com/watch?v=EK5LlkcA4co> (U.m.: 2020.05.05)

⁴⁰ Marlon D: *Jesus Creates Sound (Main Mix)*, Album: *Underground Collective*, 2007, <https://www.youtube.com/watch?v=2ZnF9WCmKZA> (U.m.: 2020.05.05)

⁴¹ Jardy Santiago: *House Dance Choreography*, 2017.márc.23, <https://www.youtube.com/watch?v=w5BqAXwflW0> (U.m.: 2020.05.05)

⁴² Ferenc Sebő: Folk Music from Lőrincréve, Pontozós I.: <https://www.youtube.com/watch?v=xN-injDQ1lw&pbjreload=10> (U.m.:2020.05.06)

House és urban tánc:

6. Jardy Santiago:

Youtube csatornája, ahol megtekinthető és megtanulható megannyi house lépés és lépés kombináció:

<https://www.youtube.com/user/JardySantiago> (U.m.:2020.05.06)

7. vagy megnézheted saját honlapját, ahol további információkhoz és online kurzusokhoz lehet hozzájutni:

<https://www.house-dance.com/> (U.m.:2020.05.06)

8. A Groove elmélete:

<https://www.youtube.com/watch?v=eMJZknvRkqk&t=480s> (U.m.:2020.05.06)

9. Ritmusról és zeneiségről:

<https://www.youtube.com/watch?v=IKjo-CcSXyA&t=410s> (U.m.:2020.05.06)

10. Jardy Santiago riportja Frankie J house táncossal, aki az ír sztepp, balett, modern és kortárstánc megismerése után kötött ki a house táncnál. Napjainkban pedig számos house táncost inspirál.

<https://www.youtube.com/watch?v=nNDVn8khJh8> (U.m.:2020.05.06)

11. Frankie J párbaj közben:

<https://www.youtube.com/watch?v=BdlyQgW79TA> (U.m.:2020.05.06)

12. Link Le Neil:

Kortárs és urban táncos, szerintem érdemes megnézni, hogy, hogyan dolgozik együtt, a break és kortárs tánccal. A *[D]open your move esemény* keretein belül részt vehettem a kurzusán. Órájának és technikájának felépítése könnyen követhető volt az urban és a kortárs táncosoknak is egyaránt.

<https://www.youtube.com/user/TheLinkHyo> (U.m.:2020.05.06)